

Oppimisen haasteiden tunnistaminen koulussa

Erityisopettajan näkökulma

Jos huoli oppilaan kielenoppimisesta herää:

- Kirjaa ylös havaintoja oppilaan oppimisesta.
- Ole yhteydessä luokan erityisopettajaan ja S2-opettajaan.
- Aloita yhteistyössä muun opetushenkilökunnan kanssa oppimisen edellytyksiä tukevat järjestelyt oppilaan oppimisen tukemiseksi.
- Ota varhaisessa vaiheessa yhteyttä oppilaan kotiin.
- Erityisopettaja arvioi oppilaan luku- ja kirjoitustaitoja sekä puhe- ja artikulaatiotaitoja.
- Konsultoi oppilaan omankielistä opettajaa, jos mahdollista.

Jos yhteistyössä tehtyjen huomioiden perusteella ilmenee tarve jatkotuelle:

- Oppilas ohjataan koulupsykologin tutkimuksiin.
- Psykologin tutkimusten perusteella määritetään, tarvitseeko oppilas esimerkiksi puheterapiaa vai laajempaa pedagogista tukea koulussa.
- Laaja-alaisissa haasteissa oppilas voidaan ohjata koululääkärin läheteellä jatkotutkimuksiin neurologille tai neuropsykologille.

Puheen ja kielen kehityksen häiriöiden tunnistaminen

Puheterapeutin näkökulma

Mitä useampi alla olevista huomioista täyttyy, sitä suurempi on kielihäiriön todennäköisyys:

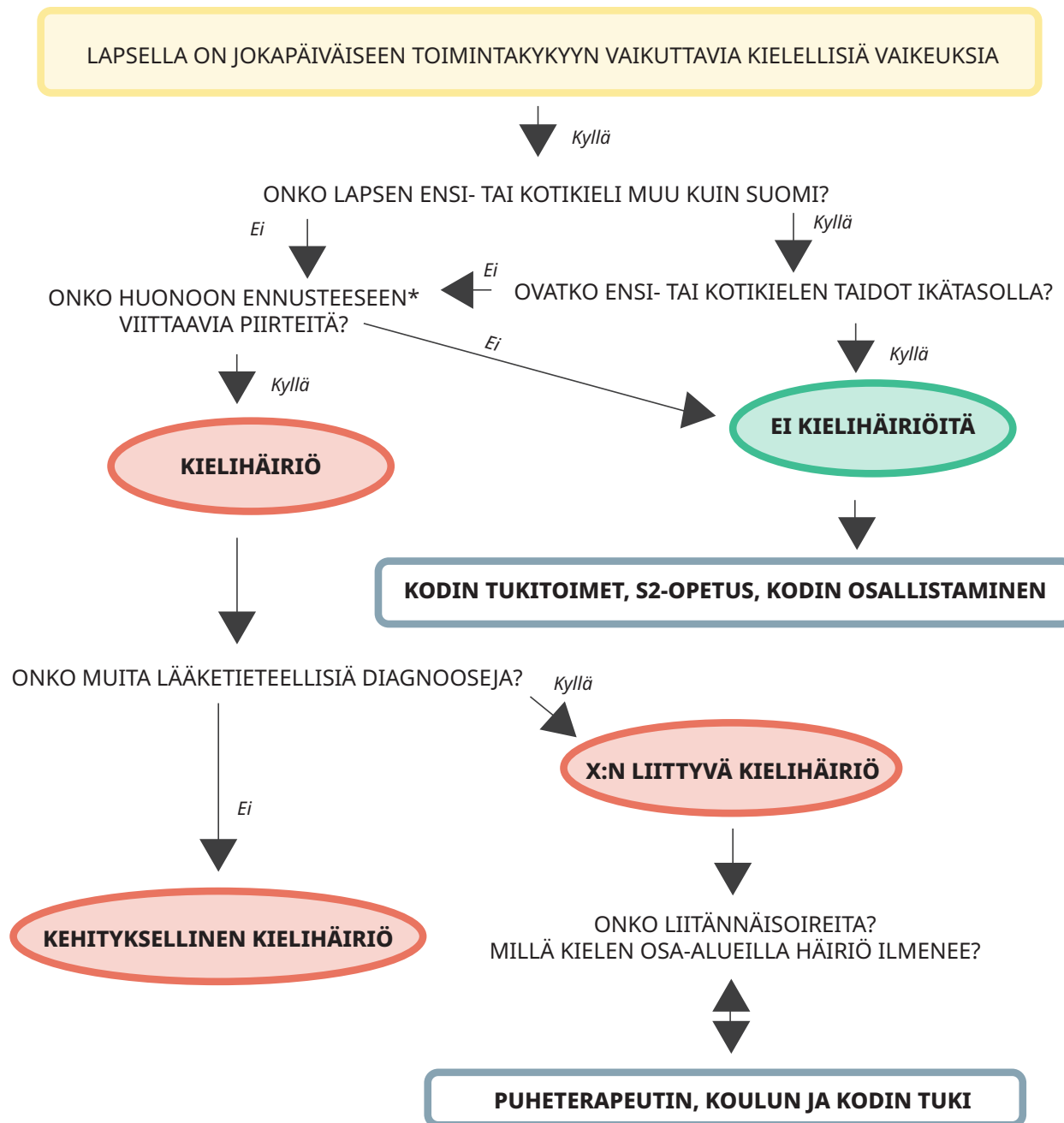
- Haasteita ilmenee myös lapsen kotikielessä (tämä on painoarvoltaan suurin huomio).
- Lapsen lähisuvussa esiintyy kielihäiriötä tai oppimisvaikeutta.
- Lapsella on haasteita käsitteellisen kielen kanssa (vrt. arkikieli).
- Virheettömän ja sujuvan teknisen luku- ja kirjoitustaidon oppiminen on hidasta.
- Uusien sanojen ja käsitteiden oppiminen on puutteellista.
- Vieraiden kielten oppimisessa on haasteita.
- Matematiikassa erityisesti sanalliset tehtävät tuottavat haasteita.
- Matematiikassa haasteita ilmenee lukujonotaidoissa.
- Peruslaskutoimituksissa esiintyy sujumattomuutta.
- Lukujen kirjoittaminen tai ymmärtäminen on puutteellista.
- Lapsella ilmenee tarkkaamattomuutta tai ylivilkkautta.
- Kielen käyttö sosiaalisissa tilanteissa aiheuttaa vuorovaikutusongelmia.
- Lapsi tulkitsee kieltä kirjaimellisesti.
- Lapsella on pulmia tunne-elämässä.
- Lapsella ilmenee käytöshäiriöitä.
- Lapsella esiintyy kieliopillisia "near miss" virheitä (muotoilu eroaa vain hiukan tavoitellusta).
- Sanojen nimeäminen tai määrittely on vaikeaa.
- Kerronta on niukkaa, viittaussuhteet epämääräisiä.

(Duodecim ym., 2019; Kunnari & Laasonen, 2022)

Jatkuu seuraavalla sivulla.

(Luku Puheen ja kielen kehityksen häiriöiden tunnistaminen – Puheterapeutin näkökulma jatkuu)

Jos lapsella epäillään kielihäiriötä, diagnosointi etenee alla olevan kaavion mukaisesti.

Mukaiillen Bishop ym. (2017) ja Kunnari & Laasonen (2022)

* Huonoon ennusteeseen viittaavat piirteet viittaavat siihen, kuinka kielelliset taidot ja kommunikointi etenevät suhteessa ikätasoon. Koululaisilla huonoon ennusteeseen viittaavat piirteet näyttäytyvät esim. kielen ymmärtämisen vaikeutena.

Kielenoppimisen keskeneräisyyden tunnistaminen

Foneetikon näkökulma

Suomenoppijan puheessa tyypillisesti esiintyviä piirteitä:

- **Vokaalit sekoittuvat toisiinsa.** Suomen vokaalit Y, Ö ja Ä, eli /y, ø, æ/ puuttuvat monista kielistä ja niiden ääntäminen ja tunnistaminen on siksi usein haastavaa kielenoppijoille. Etuvokaalit saattavat ääntyä kielenoppijan puheessa takaisina, koska se on motorisesti helpompaa:
 - *tyyny* /ty:ny/ > *tuunu* /tu:nu/
 - *pöllö* /pø:l:ø/ > *pollo* /pol:o/
 - *tämä* /tæmæ/ > *tama* /tama/
- **Pitkät ja lyhyet äänteet sekoittuvat toisiinsa.** Äänteiden kesto ei monissa kielissä erota sanojen merkityksiä. Siksi sanat kuten tuli-tuuli, kisa-kissa ja mato-matto saattavat sekoittua kielenoppijan puheessa. Lapsi ei välttämättä huomaa sanojen välillä eroa tai ääntää pitkän äänteen sanassa väärään paikkaan.
- **Diftongit kääntyvät.** Diftongeja eli kahden vokaalin yhtymiä esiintyy muissakin kielissä melko paljon, mutta erilaisina kuin suomessa. Kielenoppijan puheessa diftongit usein muuttuvat tai kääntyvät:
 - *tuoli* /tuoli/ > *touli* /touli/
 - *työ* /tyø/ > *tuo* /tuo/
 - *äiti* /æiti/ > *aiti* /aiti/
- **Painotus on muualla kuin sanan ensimmäisellä tavulla.**

Jatkuu seuraavalla sivulla.

(Luku Kielenoppimisen keskeneräisyyden tunnistaminen – Foneetikon näkökulma jatkuu)

Syitä suomenoppimisen haasteisiin:

- **Puheen epätarkkuudet voivat johtua kielenoppimisen keskeneräisyydestä.** Suomen äänteiden tunnistamisen oppiminen ja suun motoriikan mukautuminen uuteen kieleen voi viedä aikaa.
- **Lapsen ensikieli vaikuttaa uuden kielen oppimiseen.** Monet kielenoppimisen haasteet kumpuavat ensikielen ja opittavan kielen välisistä eroista. Lisätietoja löydät [KieliVertailu-työvälineestä](#).
- **Äänteet ovat puheen pienimpiä merkityksellisiä rakennuspalikoita.** Äänteiden tuoton ja tunnistamisen hallinta vaikuttaa siihen, kuinka hyvin lapsi ymmärtää ja tulee ymmärretyksi eri kielillä. On tärkeää tehdä ero sen välillä, sanooko pässi vai passi tai kenties puro vai puuro.
- **Painotus ja rytmi vaikuttavat puheen ymmärrettävyyteen.** Painotus auttaa kuulijaa havaitsemaan sana- ja lauserajoja. Suomessa sanapaino on sanan ensimmäisellä tavulla, mutta muissa kielissä paino on usein eri tavulla. Ensikielen mukainen painotus voi vaikuttaa suomenoppijan puheen ymmärrettävyyteen, vaikka puhe olisi muuten sujuvaa.

Foneetikon suositukset kielenoppimisen tukemiseen:

- **Lapset hyötyvät kuullusta mallista.** Kielen runsas kuuleminen ja selkeä akustinen malli tukevat oppimista.
- **Puhetta oppii puhumalla.** On tärkeää, että lapsi saa mahdollisuuden puhua uutta kieltä mahdollisimman paljon.

